

Mítosz és mitológia

Velük kezdődött...

„[A görögök] fedezték fel az emberi test helyes arányait, épületeik és szobraik is akkorák, amekkoráknak emberhez mért épületeknek és szobroknak lenni kell; érzelmeik, vágyaik és az azokat kifejező költői képeik sem mennek túl az emberi arányokon embertelen monumentalitásba.[...] Ők mondták ki először, hogy az ember a mértéke mindennek, és ők mérték fel elsőnek az emberi dolgokat.”

Szerb Antal: *A világirodalom története*

Mítosz (görögül müthosz: monda, mese, történet)

- **Naiv világmagyarázat** - az ember számára ismeretlen természeti és társadalmi jelenségek fantasztikus tükröződése a népköltészetben.
- A mítoszokkal az ember megpróbál rendet találni egy kaotikus, érthetetlen világban - Káosz
- Bár a mítosz népköltészeti műfaj, közvetve, írott formában pl. eposzokban maradtak fel ezek a történetek (pl. **Homérosz** eposzai/hőskölteményei) vagy a római **Ovidius** *Átváltozások* című művében (görög-római hagyományozódás).

Mítosz

- A mítoszok leginkább ember formájúnak (antropomorfnak) elképzelt istenekről és természetfeletti képességekkel rendelkező, többnyire isteni származású hősökről szóló epikai műfaj.
- **Vallási** jellegű/funkciójú szövegek is. Hallgatóik komolyan vették őket: valóságban is érvényesnek tekintették (pl. Elborzadtak a bűntől).
- „Ismert meg önmagad!” - Delphoi
- Megtörténtek-e a mítoszok?
- Nagyon sok nép mítoszai között megtalálható az isteni büntetésül elszenvedett özönvíz motívuma. Klímaváltozás emléke? Vagy valami más?

Egy új fogalom haladóknak: archetípus

- Öskép, ősminta
- Carl Gustav Jung szerint az archetípus olyan mitologikus alapmotívum, amelyben az emberiség kollektív tudatalattija őrződött meg, és ez az alapja a művészetek számos alkotásának.

A görög mitológia

- A mítoszok összességét mitológiának nevezzük.
- Összefüggő nagy történetet alkotnak.
- Az európai kultúra forrása
- Az ember a mérce - **emberközpontúság**
- Isteneik olyanok, akár az emberek, csak halhatatlanok, antropomorf (emberi tulajdonságokkal felruházott) lények
- **Többistenhit (politeizmus)**: isteneik benépesítik az egész görög világot, ezért a görög művészet mindenkori témáját adja a mitológia.

Modern mítoszok?

- A mítosz világmagyarázat. A modern mítoszainkban modern istenek vannak, sarló és kalapács, pénz, a fejlődés, a gyorsaság, a média...

Olvasnivaló: Neil Gaiman: Amerikai istenek

- Azok a vágyak, szükségletek, amelyek életre hívták a mítoszokat, a modern emberben is megvannak.
- Mítosszá válhat a Csillagok háborúja, hiszen egységes világ, amelybe - bár időlegesen - el tudnak merülni annak nézői

Mitológiai kvíz

1. Melyik mitológiai hős „bűnét” használja fel Ady? Mi volt a titán bűne?

„Csak akkor születtek nagy dolgok,
Ha bátrak voltak, akik mertek
S ha százszor tudtak bátrak lenni,
Százszor bátrak és viharverték.

Az első emberi bátorság
Áldassék: a Tűz csiholója,
Aki az ismeretlen lángra
Úgy nézett, mint jogos adóra.”

Mitológiai kvíz

2. Mi az a kentaur?

- a. Félig hal, félig ember lény
- b. Félig ló, félig ember lény
- c. Félig bika, félig ember lény
- d. Oroszlántestű, sasfejű lény

Mitológiai kvíz

3. Melyik görög istenségek(fajta) neve hiányzik a versből?

_____, te szőke bombanő, te,
Puszild meg, ó, a homlokom!
Így kérik mind a _____ nénit
a költők, mert ő súgja nékik
Az összes rímet, ötletet,
Mit aztán versbe költenek.

Varró Dániel

Mitológiai kvíz

4. Melyik hegyen élnek a görög istenek?

Mitológiai kvíz

5. Kapcsold össze az összetartozókat!

a. Pandora

b. Ariadné

c. Pán

1. síp

2. fonal

3. szelence

Mitológiai kvíz

6. Hol élt a Minótauros?

- a. egy barlangban
- b. az Olümposzon
- c. egy labirintusban
- d. Trójában

Mitológiai kvíz

7. Félisten, aki földi küzdelmeivel érdemelte ki a halhatatlanságot. Egyebek mellett kitakarította Augiász istállóját, megküzdött az amazonokkal, megölte a kilencfejű hidrát, és felhozta az alvilágból annak őrét, a kutyafejű Kerberoszt. Ki ő?

Mitológiai kvíz

8. Mi volt a „foglalkozásuk”?

a. Orpheusz	1. révész
b. Pügmalión	2. zenész/dalnok
c. Daidalosz	3. szobrász
d. Kharón	4. feltaláló, építész

Mitológiai kvíz

9. Ki vagyok én?

- Túl közel repültem a naphoz, így a szárnyaimat összetartó viasz megolvadt, én pedig a mélybe zuhantam, hiába óvott édesapám.

Mitológiai kvíz

10. Ki nem Zeusz gyermeke?

- a. Athéné
- b. Arész
- c. Aphrodité
- d. Apollón

Megoldások

3. Múzsák/múzsa - A művészetek és a tudomány kilenc istennője, a mítoszok megtestesítői (Thália - színház, Uránia - csillagászat).
4. Az Olümposzon éltek a görög istenek.
5. Pandora szelencéje (a3), Ariadné fonala (b2), Pán sípja (d1)
6. egy labirintusban (c)
7. Héraklész/Herkules
8. Orpheusz (a2, zenész/dalnok), Pügmalión (b3, szobrász), Daidalosz (c4, feltaláló, építész), Kharón (d1, révész).
9. Ikarosz
10. Aphrodité (c)

A világ teremtése - görög recept szerint

Ajánlott olvasmány

Stephen Fry: Mítosz

„Poszeidón szinte az összes szabadidejét arra fordította, hogy elképesztő mennyiségű szép leányt és fiút hajkurásszon, a hálójába akadt lányoktól pedig rengeteg szörny, félisten és emberi hős született - talán elég, ha az utóbbiak közül csak Thészeuszt és Percy Jacksont említjük.”

„Mi legyen a nevük? - kérdezte Athéné.

- Alantas lény - mondta Zeusz némi gondolkodás után.”